

Zvonimir Stopić. *Revolucionari, revizionisti, dogmatičari, pseta i luđaci. Kina i Jugoslavija od 1948. do 1971.*, Zagreb: Srednja Europa, 2022. 323 str.

U lipnju 2022. godine objavljena je knjiga *Revolucionari, revizionisti, dogmatičari, pseta i luđaci. Kina i Jugoslavija od 1948. do 1971.* hrvatskog povjesničara Zvonimira Stopića koji je doktorirao na Sveučilištu Capital Normal u Pekingu. Autora otprije poznajemo po djelu *Svila, zmajevi i papir – kineska civilizacija, kultura, arheologija i povijest* koje je objavio 2021. u suautorstvu s Goranom Đurđevićem.

Knjiga *Revolucionari, revizionisti, dogmatičari, pseta i luđaci. Kina i Jugoslavija od 1948. do 1971.* sastoji se od predgovora, pet poglavlja i zaključka. Predgovor Što je danas Kina i što o Kini nekad trebaju znati mali narodi? potpisuje Tvrtko Jakovina s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Na početku knjige, uz popis kratica, pronalazimo *Napomenu o upotrebi stranih jezika i citiranju izvora* koja je važna jer je autor koristio izvore pisane na kineskom jeziku. Autor u knjizi stoga koristi *pinyin*, latinizirani izričaj kineskog znakovnog sustava. Na kraju knjige nalaze se tablice, dodaci, kronologija događaja, literature i izvori, zahvala, kazala i kratka biografija Zvonimira Stopića. Kroz cijelu knjigu nailazimo na zanimljive i humoristične ilustracije Luke Stopića.

Uvod *Revizionisti i dogmatičari ili samo neshvaćeni drugovi?* donosi pregled napetih odnosa Kine i Jugoslavije od 1948. do 1971. Te dvije zemlje (većinu vremena) nisu bile prijateljske iako su pripadale istom skupu zemalja. Jugoslavenski socijalizam s naglaskom na pojam miroljubive koegzistencije bio je u suprotnosti s kineskim revolucionarnim komunizmom vođenim maoističkom misli. Kina je Jugoslaviju vidjela kao revizionista, a Jugoslaveni Kineze kao dogmatičare. U uvodu Stopić navodi primarni cilj knjige, predstavljanje odnosa između Kine i Jugoslavije, razdoblja njihove suradnje i sukoba, njihov odnos u okviru komunističkog svijeta i unutar Ujedinjenih naroda. Obuhvaća razdoblje od rezolucije Informbiroa 1948. koja je Jugoslaviju izopćila iz zajednice socijalističkih zemalja do priznanja Narodne Republike Kine u Ujedinjenim narodima 1971., nakon čega slijedi normalizacija kinesko-jugoslavenskih odnosa. Kao sekundarni cilj knjige Stopić navodi pokušaj proširenja rasprave o kineskim i

jugoslavenskim konceptima međunarodnih odnosa te o ulozi pokreta nesvrstanih u hladnom ratu, kao i preispitivanje uzročnosti događaja koji su prethodili priznanju NR Kine u UN-u. Uvod donosi i sadržaj djela te opis izvora i literature. Autor navodi da se knjiga oslanja na arhivske izvore, uključujući Arhiv Jugoslavije i Diplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije u Beogradu te pet arhiva u SAD-u. Arhiv kineskog ministarstva vanjskih poslova, navodi Stopić, praktički je istraživačima nedostupan od 2014.

Prva dva poglavlja bave se perspektivama koje su Kina i Jugoslavija imale jedna o drugoj. Prvo poglavlje, *Zmaj i buha: komunistički blok i promjene u kineskim perspektivama i politici prema Jugoslaviji*, opisuje kineski pogled na Jugoslaviju kroz četiri potpoglavlja i zaključak. Poglavlje prikazuje brojne promjene u njihovom odnosu i u slici Jugoslavije koju je Kina prikazivala u svom tisku. Kritike koje su pod tutorstvom Sovjetskog Saveza nastupile nakon rezolucije Informbiroa 1948. zamijenjene su pozitivnim izvješćima poboljšanjem odnosa Jugoslavije i Sovjetskog Saveza nakon Staljinove smrti i završetka borbi u Koreji. Poglavlje zatim prikazuje ponovno pogoršanje odnosa zbog kontradikcija u kineskim i jugoslavenskim percepcijama nakon sovjetske intervencije u Mađarskoj i konferencije u Moskvi 1957., do normalizacije odnosa nakon 1971.

Drugo poglavlje, *Što se događa iza kineskog zida: komunistički blok i promjene u jugoslavenskim perspektivama i politici prema Kini*, opisuje jugoslavenski pogled na Kinu kroz četiri potpoglavlja i zaključak. Promatrajući isti vremenski tijek kao i u prvom poglavlju, no iz druge perspektive, autor primjećuje da su izjave političkog kadra u Jugoslaviji ipak bile znatno manje oštre. Kinesko-jugoslavenski diskurs najčešće je pokretan kineskim optužbama od kojih se potom Jugoslavija nastojala obraniti. Obje zemlje promatrale su se međusobno isključivo iz perspektive ograničene vlastitim shvaćanjem realnosti, što im je onemogućavalo međusobno razumijevanje.

Treće poglavlje naslovljeno *Metamorfoze „bandunškog duha“: kineska politika prema zemljama Trećeg svijeta i Jugoslavija* te četvrto poglavlje *Aktivnom miroljubivom koegzistencijom protiv bandunškog duha: jugoslavenska politika prema zemljama Trećeg svijeta i Kina*, opisuju odnose Kine i Jugoslavije sa zemljama Trećeg svijeta. Oba poglavlja sastoje se od četiri potpoglavlja i zaključka. U trećem poglavlju promatramo približavanje Kine zemljama AA i AALA svjetova (Azija – Afrika te Azija – Afrika – Latinska Amerika), u kojima je Kina vidjela prostor za borbu protiv američkog imperijalizma te starih kolonijalnih sila i „novog kolonijalizma.“ Koncept „bandunškog duha“ trebao im je pomoći u ostvarivanju ciljeva u međunarodnoj areni, no pokazao se neuspješnim u usporedbi s jugoslavenskim konceptom miroljubive koegzistencije. Kina je dobro razumjela da borba protiv pokreta nesvrstanih nije razumna opcija te da izravnih kineskih kritika protiv pokreta gotovo i nema, no istovremeno je otvoreno

pokazivala da ne vidi sve zemlje pokreta jednakima. Jugoslaviju nije smatrala suparnicom, već ju je vidjela kao smetnju nedostojnu inicijativama pokreta.

U četvrtom poglavlju prikazana je jugoslavenska politika prema zemljama Trećeg svijeta, razvijanje pojma koegzistencije i sukobljavanje s kineskim viđenjem koegzistencije. U doktrini „miroljubive koegzistencije” Jugoslavija je vidjela mogućnost za izlaz iz okova trenutačnih međunarodnih prilika, odabir puta koji joj omogućuje pokazivanje neupitne privrženosti socijalizmu bez priklanjanja jednoj od hladnoratovskih strana. S druge strane, Kinezi su smatrali da jugoslavenska koegzistencija pod svaku cijenu želi zadržati *status quo* u međunarodnim odnosima, status u kojem su određene zemlje uvijek imale prednost. Kao što je naglašeno i u prvom poglavlju, zajednički stavovi prema Praškom proljeću naposljetku će približiti Kinu i Jugoslaviju, koja će shvatiti da ideja koegzistencije neće riješiti svjetske probleme.

Peto poglavlje, *Kina, Jugoslavija, nesvrstanost i Ujedinjeni narodi: temeljna pitanja, koegzistencija i analiza utjecaja Jugoslavije i pokreta nesvrstanosti na glasanje oko problema kineskog predstavništva u Ujedinjenim narodima*, sastoji se od triju potpoglavlja i zaključka. Bavi se problematikom Kine u Ujedinjenim narodima te ulogom Jugoslavije i pokreta nesvrstanih. Kina je od osnivanja Ujedinjenih naroda na organizaciju gledala oprezno zbog američkog utjecaja, no problemi nastaju nakon proglašenja NR Kine 1949., s neprihvaćenim zahtjevom za izbacivanje Chiang Kai-Shekove Republike Kine iz UN-a. Dok je Kina UN vidjela samo kao arenu za borbu protiv imperijalizma, za Jugoslaviju je UN bio iznimno važan za uspostavljanje dijaloga i promicanje ideje globalnog mira. Kroz tu ideju Jugoslavija je postala privlačna zapadu, a istovremeno je nastojala koristiti svaku priliku za iskazivanje vjernosti ideologiji komunizma, kako bi nesmetano mogla kritizirati staljinizam. Jednu od takvih prilika Jugoslavija je vidjela u priznavanju NR Kine, iako je ona to priznanje ignorirala. Unatoč tome, Jugoslavija je unutar UN-a nastavila podržavati NR Kinu, iako je nakon početka Korejskog rata 1950. zbog straha od slične intervencije morala postati oprezna prilikom komentiranja svih kineskih pitanja. Stopić u potpoglavlju *Jugoslavija, pokret nesvrstanosti i glasanje o Kini: analiza utjecaja pokreta nesvrstanosti* iznosi detaljnu i preciznu analizu glasanja u Ujedinjenim narodima te nastoji odgovoriti na pitanje koliko je pokret nesvrstanih zapravo bio utjecajan u usmjeravanju zemalja na konferencijama UN-a.

U završnim zaključcima autor uspoređuje naraciju Komunističke partije Kine s *Ratovima zvijezda* redatelja Georgea Lucasa, a pritom zaključuje da bi za Kinu Jugoslavija i Tito imali ulogu Darth Vader. Isti film koristi kako bi prikazao jugoslavensku percepciju u kojoj Jugoslavija i sam Tito imaju ulogu Lukea Skywalker. Stopić tom analogijom nastoji izreći očito – *Ratovi zvijezda* naposljetku su samo priča, baš kao i kineske i jugoslavenske percepcije realnosti.

Znanstvena monografija Zvonimira Stopića uspješan je prikaz složenih kinesko-jugoslavenskih hladnoratovskih odnosa postignut korištenjem mnogobrojnih

kineskih, jugoslavenskih i američkih izvora, a autorovo obrazovanje u Hrvatskoj i Kini omogućava jedinstven pristup temi. Djelo je čitko, a humoristične ilustracije pozitivno pridonose doživljaju čitanja. Zahvaljujući Stopiću, prvi put možemo u jednom djelu sagledati cjelokupan odnos Kine i Jugoslavije tijekom hladnog rata.

Tamara Kolar